

Tilannekatsaus Agenda2030 tiekartan valmisteluun, lokakuu 2021

Tämä tilannekatsaus kertoo, miten Agenda2030 tiekartan valmistelu on edennyt lokakuuhun 2021 mennessä, ja mitä tulee tapahtumaan loppuvuonna 2021.

Sisältö

1. Tausta; miksi tiekartta laaditaan?	1
2. Tiekartan laatimisen päävaiheet	2
3. Tilanne lokakuussa, Murrosareena -prosessin toteutus ja muutospolkujen sisältö	3
Hyvinvointia edistävä ruokajärjestelmä	3
Kestävä energiajärjestelmä	3
Monimuotoisuutta ja hiilineutraaliutta vahvistava metsien, vesien ja maan käyttö.....	3
Sivistys, osaaminen ja kestävä elämäntavat	4
Hyvinvointi, terveys ja yhteiskunnallinen osallisuus	4
Hyvinvointia edistävä talous ja työ sekä kestävä kulutus.....	4
4. Alustava hahmotelma lopullisen Agenda2030 tiekartan rakenteesta ja sisällöstä.....	4
5. Kolmannen työvaiheen (loka-joulukuu) sisältö	4
6. Alustavia ajatuksia Agenda2030 tiekartan jalkautuksesta ja hyödyntämisestä toimikunnan työssä	5

1. Tausta; miksi tiekartta laaditaan?

Suomen kestävän kehityksen politiikasta toteutettiin vuonna 2019 kokonaisvaltainen arviointi (Polku2030¹). Yksi arvioinnin pääsuosituksista oli, että Suomi laatisi kansallisen Agenda2030 tiekartan, joka viitoittaa tietä kaikkien Agenda2030 -tavoitteiden saavuttamiselle vuoteen 2030 mennessä, ja samalla tukee tavoitteiden saavuttamista globaalisti.

Polku2030 -arvioinnin suositus Agenda2030 tiekartan laatimisesta huomioitiin nykyistä hallitusohjelmaa valmisteltaessa, ja hallitusohjelma sisältää kirjauksen tiekartan laatimisesta.

Syksyn 2020 aikana tiekartan laatimista pohjustettiin valtioneuvoston kanslian tilaamalla esiselvityksellä², jonka tavoitteena oli koota yhteen olemassa oleva tieto Suomen nykytilanteesta Agenda2030:n

¹ https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161458/23_2019_POLKU2030_19_3_.pdf?sequence=1&isAllowed=y

² <https://kestavakehitys.fi/documents/2167391/2186383/Esiselvitys+kansallisen+Agenda2030+-tiekartan+laadinnasta+12-2020.pdf/0291b731-ab70-ec02-00ad-d5000b0c988c/Esiselvitys+kansallisen+Agenda2030+-tiekartan+laadinnasta+12-2020.pdf?t=1608547473707>

toimeenpanossa, arvioida käynnissä olevien hallituksen toimien vaikutusta alatavoitteiden saavuttamiseen (koronaelvytysuunnitelmat mukaan lukien), sekä antaa suosituksia kansallisen tiekartan laatimista koskien.

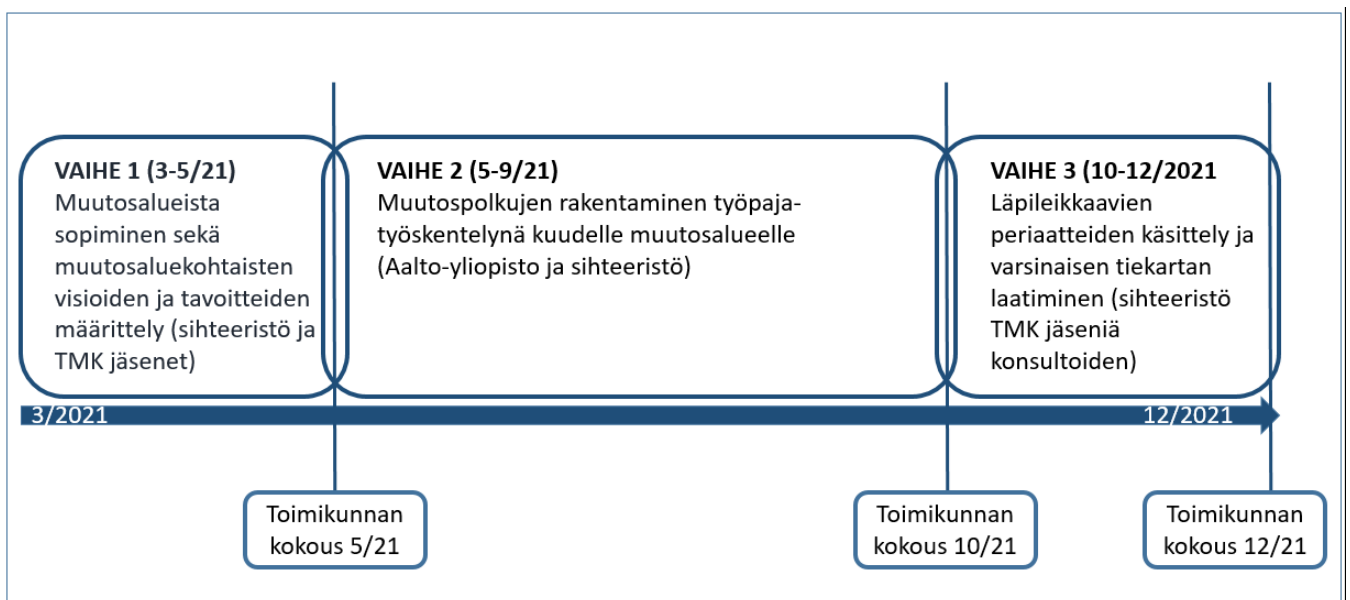
Esiselvitys antoi myös suosituksia siitä, miten kansallinen tiekartta Agenda2030:n tavoitteiden saavuttamiseksi tulisi laatia. Keskeisenä suosituksena oli, että tiekartan rakentamisessa tulisi keskittyä kokonaisvaltaisiin järjestelmätason kysymyksiin/murroksiin. Murrosajattelu oli keskiössä myös vuonna 2019 julkaistussa globaalissa kestävä kehityksen raportissa (GSDR³), sekä Suomen kestävyyspaneelin vuoden 2020 alussa julkaisemassa ”Kuusi polkua kestävyteen⁴” -raportissa. Vastaava ajatus sisältyi myös kestävä elvytys -työryhmän loppuraporttiin⁵, jossa tunnistettiin kahdeksan murrosta joiden vauhdittaminen luo pohjaa kestävälle palautumiselle koronakriisistä.

Suomen kestävä kehityksen toimikunta käsitteli kokouksessaan 3.12.2020 tiekartan laatimista. Kokouksen puheenjohtajana toiminut ministeri Mikkonen antoi toimikunnalle tehtäväksi valmistella vuoden 2021 loppuun mennessä ehdotuksen kansalliseksi Agenda2030 tiekartaksi.

Puheenjohtaja nimesi toimikunnan pääsihteeristön tiekartan valmistelun sihteeristöksi.

2. Tiekartan laatimisen päävaiheet

Pääsihteeristön laatiman suunnitelman mukaan tiekarttatyö etenee kolmessa vaiheessa:

Vaihe 1 toteutettiin keväällä 2021 ja sen tuloksia käsiteltiin toimikunnan kokouksessa 3.5.2021.

Vaihe 2 on juuri saatu päätökseen, sen tuloksia käsitellään toimikunnan kokouksessa 11.10.2021.

Vaihe 3 on käynnistynyt lokakuun alussa.

³ https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/24797GSDR_report_2019.pdf

⁴ https://www.kestavyyspaneeli.fi/wp-content/uploads/sites/41/2020/02/Kuusi-polkua-kestavyyteen_julkaisu2020.pdf

⁵ https://ym.fi/documents/1410903/33891761/kestava_elvytys_loppuraportti-2110.pdf/c8edf006-334f-ecd9-5364-9d55720823fe/kestava_elvytys_loppuraportti-2110.pdf?t=1603343569943

3. Tilanne lokakuussa, Murrosareena -prosessin toteutus ja muutospolkujen sisältö

Alkukeväästä 2021 (vaihe 1) toimikunta tunnisti kuusi muutosaluetta, joilla järjestelmätason muutoksia tarvitaan, jotta Suomi saavuttaa Agenda2030 tavoitteet. Muutosalueet ovat:

- Hyvinvointia edistävä ruokajärjestelmä
- Kestävä energiajärjestelmä
- Monimuotoisuutta ja hiilineutraaliutta vahvistava metsien, vesien ja maan käyttö
- Sivistys, osaaminen ja kestävät elämäntavat
- Hyvinvointi, terveys ja yhteiskunnallinen osallisuus
- Hyvinvointia edistävä talous ja työ sekä kestävä kulutus

Aalto-yliopiston vetämässä Murrosareena -prosessissa (vaihe 2) toimikunnan jäsenet jakautuivat pienryhmiin. Pienryhmissä tunnistettiin kunkin muutosalueen osalta keskeisiä asiakokonaisuuksia, joissa toimimalla järjestelmätason muutos etenisi, ja sitä kautta saavuttaisimme kullakin muutosalueella vuodelle 2030 asetetut tavoitteet.

Prosessi sisälsi kunkin muutosalueen osalta neljä työpajaa sekä työpajojen välillä tapahtunutta työskentelyä. Kunkin muutosalueen työskentelyä ohjasi fasilitaattoripari, joista toinen oli prosessia varten erikseen rekrytoitu, kunkin aihealueen tematiikkaa tunteva asiantuntija, ja toinen kirjuriina ja avustajana toiminut tekninen fasilitaattori.

Murrosareenatyöskentelyn lopputuloksena kustakin muutosalueesta valmistui nk. polkukuva, joka kuvaa muutospolun keskeiset askeleet ja niihin työpajoissa liitetyt toimenpiteet.

Polkukuvan lisäksi asiantuntijafasilitaattorit laativat kustakin muutosalueesta polkumuistion, joka sanallistaa polkukuvan keskeisen sisällön. Polkumuistiot ovat asiantuntijafasilitaattoreiden tulkintoja polkukuvasta ja käydyistä keskusteluista. Niitä ei ole käsitelty toimikunnassa, ja ne toimivat tiekarttatyön 3. vaiheessa pohja-aineistona varsinaisen Agenda2030-tiekartan laadinnalle.

Kunkin muutosalueen muutospolun ydinajatus on pyritty kirjaamaan alle muutamalla lauseella. Perässä on linkki polkumuistioon. Polkukuva on kunkin polkumuistion lopussa. Polkumuistiot ovat toimikunnan kokoussivulla täällä: <https://kestavakehitys.fi/toimikunta/kokoukset>

Hyvinvointia edistävä ruokajärjestelmä

Asiantuntijafasilitaattori: tutkimusprofessori Anu Reinikainen

Ydinajatus: Kestävän ja hyvinvointia tuottavan ruokajärjestelmän mahdollistamiseksi tarvitaan muutoksia niin tuotannon kuin kulutuksen kestävyuden parantamiseksi. Muutosta ovat mahdollistamassa tutkimus ja kehitys, innovaatiot ja investoinnit, digitalisaatio sekä neuvonta, koulutus ja kasvatus.

Kestävä energiajärjestelmä

Asiantuntijafasilitaattori: johtava asiantuntija Jukka Uosukainen

Ydinajatus: Kestävän energian murros tukeutuu teknologiapolkujen toteuttamiseen, vahvaan sääntelyyn ja verotuksen uudistamiseen, lisääntyvään innovaatio- ja TKI-tukeen, EU:n uuden ilmastopaketin toteuttamiseen ja päästöttömän liikenteen mahdollistamiseen.

Monimuotoisuutta ja hiilineutraaliutta vahvistava metsien, vesien ja maan käyttö

Asiantuntijafasilitaattori: FT Elina Peltomaa

Ydinajatus: Polussa korostuvat hallinnolliset ohjauskeinot, tutkimustiedon lisäämisen tarve ja etenkin keskustelukulttuurin parantaminen tutkimustulosten tuomiseksi parlamentaarisen toteutuksen, aluehallinnon ja toimialojen käyttöön. Myös kansalaisten ympäristötietoisuuden lisääminen koulutuksen ja ympäristökasvatuksen kautta koetaan tärkeäksi. Siirtymään pyritään taloudellisten kannustimien avulla

oikeudenmukaisuus huomioiden. Suojelutoimien lisääminen varmistaisi monimuotoisuuden säilymisen, mutta toisaalta suojelupinta-alan noston koetaan uhkaavan taloudellista toimintaa.

Sivistys, osaaminen ja kestävä elämäntavat

Asiantuntijafasilitaattori: FT Petteri Muukkonen

Ydinajatus: Kestävien elämäntapojen ja siihen liittyvän sivistyksen ja osaamisen edistäminen ja valtavirtaistaminen suomalaisessa yhteiskunnassa edellyttää koulutusparadigman muutosta. Kestävään kehitykseen liittyvän osaamisen kehittämällä ja sivistyksen kasvattamisella ei voida kuitenkaan yksin saavuttaa kestäviä elämäntapoja.

Hyvinvointi, terveys ja yhteiskunnallinen osallisuus

Asiantuntijafasilitaattori: erityisasiantuntija Nella Savolainen

Suomalaisten hyvinvointi kaikissa väestö- ja ikäryhmissä toteutuu, kun ihmiset voivat hyvin sekä fyysisesti että psyykkisesti, heillä on hyvä työ-, opiskelu- ja toimintakyky ja he kokevat voivansa vaikuttaa omiin asioihinsa. Yhteiskunnan on mahdollistettava hyvinvoinnin toteutuminen kestävällä tavalla. Tarvitaan muutosta rakenteissa, palveluiden saatavuudessa ja köyhyyden, huono-osaisuuden, rakenteellisen rasismien sekä syrjinnän vähentämistä. Perusoikeudet ja osallisuus on turvattava.

Hyvinvointia edistävä talous ja työ sekä kestävä kulutus

Asiantuntijafasilitaattori: KTT Timo Järvensivu

Ydinajatus: Hyvinvointia edistävän talouden, työn ja kestävä kulutuksen toimenpiteet rakentuvat kolmesta toisiinsa kietoutuneesta kokonaisuudesta: 1) pääomista huolehtimisesta, 2) hyvinvointitaloudesta ja 3) kiertotaloudesta.

4. Alustava hahmotelma lopullisen Agenda2030 tiekartan rakenteesta ja sisällöstä

Toimikunnan pääsihteeristö on ryhtynyt laatimaan varsinaista Agenda2030 tiekarttaa Murrosareenatyössä tuotetun aineiston pohjalta. Tiekartta rakentuu kolmesta osasta, jotka vastaavat kysymyksiin **miksi** tiekartta on laadittu (mihin tarpeeseen se vastaa), **mitä** ovat Suomessa tarvittavat järjestelmätason kestävyysmuutokset ja niitä edistävät toimet, ja **miten** näitä toimia tulisi edistää.

Miksi? Tiekartan ensimmäinen osa lähtee liikkeelle Suomen sitoutumisesta globaalin kestävä kehityksen toimintaohjelman, Agenda2030:n, tavoitteiden saavuttamiseen. Se kuvaa tiiviisti Suomen nykytilanteen Agenda2030-tavoitteiden ja alatavoitteiden valossa, ja selittää miksi kansallista työtä tavoitteiden saavuttamiseksi on tarkoituksenmukaista tarkastella järjestelmätason kysymysten kautta.

Mitä? Tiekartan toinen osa kuvaa kuuden muutosalueen kytkennät Agenda2030:n tavoitteisiin ja alatavoitteisiin. Se sisältää kunkin muutosalueen osalta toimikunnassa sovitut visiot ja muutostavoitteet, ja kuvaa polkukuviin ja muistioihin pohjautuen keskeiset muutosaskeleet, joita vision ja tavoitteiden saavuttaminen edellyttää. Toisessa osassa käsitellään myös toimeenpanon globaalia ulottuvuutta, erityisesti niitä toimia, joita tavoitteiden 16 ja 17:n saavuttaminen edellyttää Suomelta.

Miten? Tiekartan kolmas osa käsittelee muutosten toteuttamista ohjaavia läpileikkaavia periaatteita, ja sitä miten nämä periaatteet konkreettisesti ilmenevät muutosalueilla ja muutosaskeleissa.

5. Kolmannen työvaiheen (loka-joulukuu) sisältö

Kolmas työvaihe sisältää varsinaisen tiekartan laatimisen lisäksi läpileikkaavien periaatteiden tarkastelun suhteessa muutosalueisiin. Läpileikkaavilla periaatteilla tarkoitetaan Suomen kestävä kehityksen

politiikkaa ohjaavia periaatteita, joita on käsitelty toimikunnan nykyisessä strategiassa ”Suomi jonka haluamme 2050⁶” sekä valtioneuvoston Agenda2030 selonteossa⁷.

Tiekartassa käsiteltäviksi läpileikkaaviksi periaatteiksi on alustavasti hahmotettu seuraavat:

- Oikeudenmukaisuuden varmistaminen
- Koko yhteiskunnan osallistaminen ja osallisuus
- Heikoimmassa asemassa olevien korostettu huomioiminen (Leave no-one behind)
- Pitkäjänteisyyden ja kansallisen politiikkajohdonmukaisuuden varmistaminen
- Globaalin vastuun ja globaalin johdonmukaisuuden varmistaminen

Pääsihteeristö tulee käymään läpileikkaavista periaatteista konsultaatiokeskusteluja muun muassa Kehityspoliittisen toimikunnan ja Ilmastopolitiikan pyöreän pöydän kanssa. Lisäksi pääsihteeristö järjestää yhdessä Kestävyyspaneelin kanssa (tbc) koko toimikunnalle avoimen työpajan, jossa muodostetaan yhteistä ymmärrystä siitä, mitkä ovat kunkin periaatteen noudattamisen kannalta keskeisiä kysymyksiä, kun edetään muutosalueilla tunnistettujen toimien toteutuksessa.

Lisäksi pääsihteeristön suunnitelmana on keskustella tiekartan sisällöstä mm. kestävästä kehityksestä kiinnostuneiden kansanedustajien ja Nuorten Agenda2030 -ryhmän kanssa. Myös muita keskusteluja ja konsultaatioita on suunnitteilla.

Pääsihteeristö tulee olemaan yhteydessä toimikunnan jäseniin kolmannen työvaiheen aikana. Toimikunnan jäsenten toivotaan myös olevan oma-aloitteisesti yhteydessä pääsihteeristöön tiekartan valmisteluun liittyvissä asioissa.

Toimikunnan joulukuun kokouksessa (8.12.) käsitellään pääsihteeristön laatima luonnos Agenda2030 tiekartasta ja sovitaan jatkoaskelista. Tiekartta pyritään saamaan valmiiksi vuoden 2021 loppuun mennessä.

6. Alustavia ajatuksia Agenda2030 tiekartan jalkautuksesta ja hyödyntämisestä toimikunnan työssä

Agenda2030 tiekartta tulee vastaamaan kysymykseen siitä, mitä ovat Suomen keskeiset järjestelmätason kestävyysaasteet ja mitä meidän tulisi tehdä niihin vastaamiseksi. Kuuden muutosalueen kautta toimikunnan on mahdollista jatkossa kertoa konkreettisesti Suomen kestävästä kehityksestä keskeisistä kysymyksistä.

Tiekartta ei kuitenkaan vastaa kysymykseen siitä, kenen tulisi ryhtyä toimeen tiekartassa kuvatuissa asioissa. Kysymyksen ”kenen toimesta” käsittely on oleellinen osa tiekartan jalkautustyötä.

Pääsihteeristön näkemyksen mukaan muutosalueet sisältävät runsaasti toimia, joihin toimikunnan jäsenet voivat kiinnittyä, ja joita toimikunnan jäsenet jo nykytoiminnassaankin edistävät. Kysymys, jota toimikunnan jäsenet voivat ryhtyä pohtimaan, on seuraava: *mitä edustamani taho jo tekee tiekartassa esille nostettujen asioiden edistämiseksi, ja voisimmeko tehdä jotain lisää?*

Toimikunnan tehtävänä on koko yhteiskunnan osallistamisen lisäksi huolehtia kansallisen kestävyystyön pitkän aikavälin johdonmukaisuudesta. Tiekartta voi vahvistaa ylivaalikautista jatkumoa kansallisessa kestävästä kehityksestä työssä ja sen painopisteissä.

6

<https://kestavakehitys.fi/documents/2167391/2186383/FINAL+Kest%C3%A4v%C3%A4n+kehityksen+yhteiskuntasitoumus+20+4+2016.pdf/d2d827e7-033a-4d2b-9239-aed6605a12c4/FINAL+Kest%C3%A4v%C3%A4n+kehityksen+yhteiskuntasitoumus+20+4+2016.pdf>

7 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162475/VNK_2020_7.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kun tiekartta on valmis, kestävän kehityksen toimenpidesitoumustyökalu (Sitoumus2050) tullaan valjastamaan kuuden muutosalueen edistämiseen.

Kestävän kehityksen kansalliset indikaattorit päivitetään siten, että niiden fokus on kuudella muutosalueella tavoiteltavien muutosten edistymisen seurannassa.

+++